

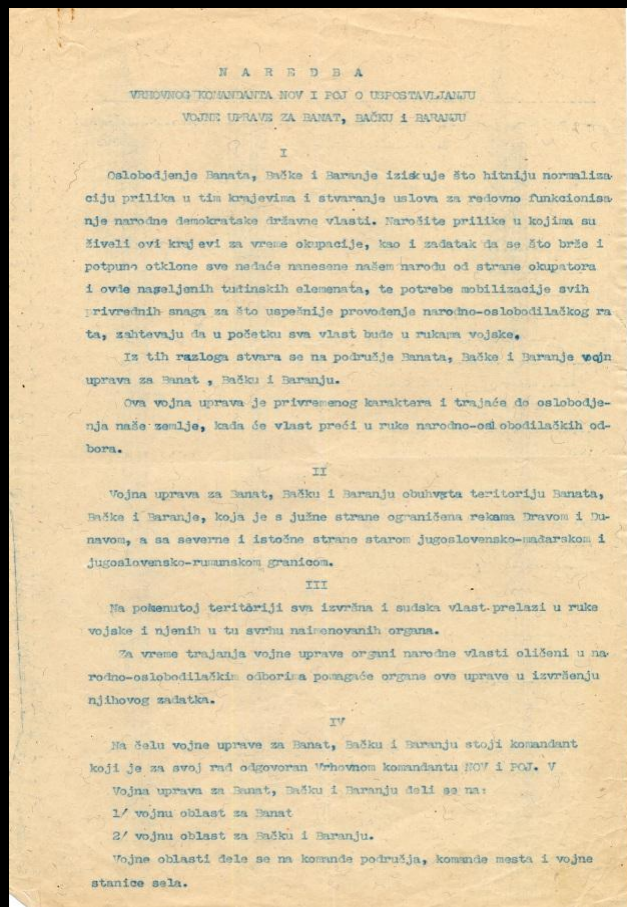
KEK KENYÚTON
Délvidéki tragédiánk 1944-45.

AZ EGYHÁZAK TANÚSÁGTÉTELE
AZ ÜLDÖZTETÉSEK IDEJÉN
(DÉLVIDÉKEN)

Matuska
Márton

Katonai Közigazgatás

Bácska, Bánát, Baranya 1944. október 17. – 1945. február 15.

MI TÖRTÉNT?

- Likvidáltak legalább húszezer magyart köztük
  - lelki vezetőket
  - politikusokat
  - írókat és újságírókat
  - ártatlan civileket
- Elüldöztek 84 000 magyart
- Haláltáborba, kényszermunkára hurcoltak ezreket,
(Csurog, Zsablya, Mozsor)
- A likvidáltak és elüldözöttek vagyonát elkobozták

MI VOLT AZ OK?

Hivatalos álláspont:

Háborús bűnösöket, a népellenségeket (új szó)
büntették

Valójában:

Ivan Rukavina:

**A vidék délszláv jellegének szavatolása (A
Kasaš: Mađari uVojvodini, 58. o.)**

Felelősök

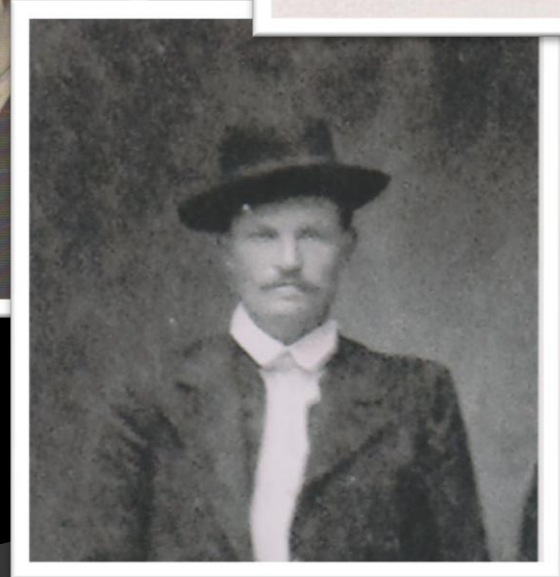
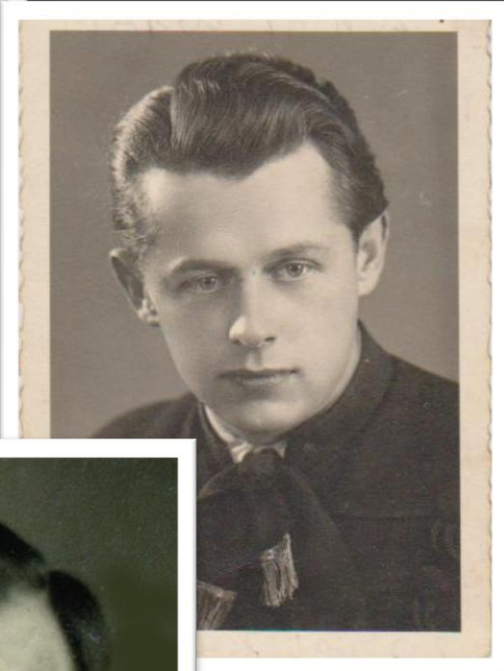
Végrehajtók

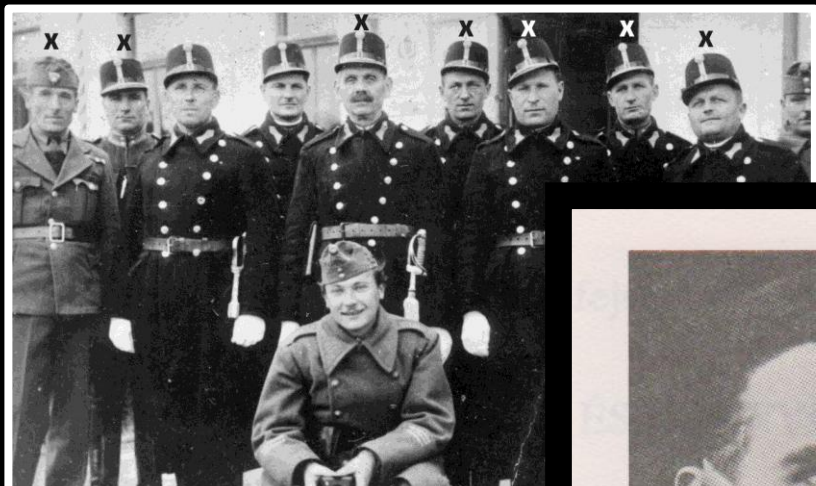
Partizánok

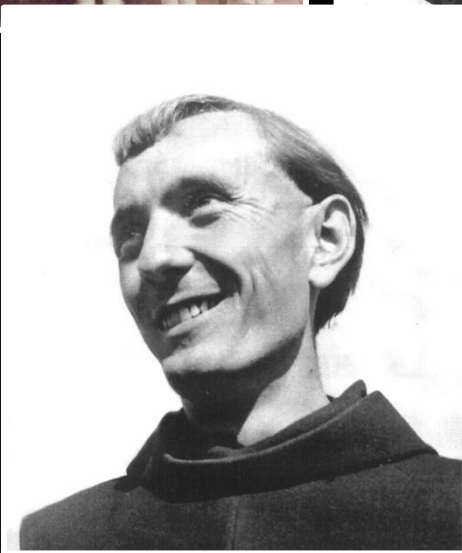
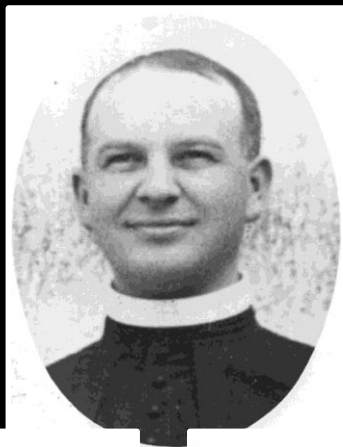
Ártatlan civilek

POLITIKUSOK, ÍRÓK, ÚJSÁGÍRÓK

Nevesített egyházi áldozat: ~30 fő

Az eltelt húsz esztendő kutatásai egyértelműen igazolják

- ◎ hogy 1944/45-ben a Délvidéken szervezett magyarírtás folyt különleges kegyetlenséggel
- ◎ hogy legalább százharminc helységben történtek atrocitások és
  - ◎ több mint hatvan tömegsír (vélelmezett) helye azonosítható, esetenként a tetemeket a Tiszába és a Dunába dobálták

A KOMMUNISTA HATALOM ÉS EGYHÁZAK

- ◎ Gröss érsek körlevele: Maradjon mindenki a szolgálati helyén!
- ◎ Hivatalosan szabad vallásgyakorlást hirdettek
  - Vallásszabadság az alkotmány szerint is
- ◎ Első napoktól kezdve eltiltották a tanítástól a papokat, apácákat

Leonissa nővér, Péterréve:

„1944-ben pedig sok minden történt. A zárdában voltunk, de nem taníthattunk.

Világi szerb tanítók és magyarok vették át.”

R. Grujić: Forradalmi mozgalom Péterrévén:

„Milan Vorgić tanítót bízták meg.”

A PAPOK IRTÁSA

- Legalább harminc áldozat

- Bizonytalan a névsor:

1. Cservenka	Scherer Lőrinc	plébános helyettes	római katolikus
2. Csonoplya	Haug Antal	adminisztrátor	római katolikus
3. Csurog	Dupp Bálint	plébános	római katolikus
4. Dubrovnik	Schmidt József	hittan tanár	római katolikus
5. Hercegszőlős	Faragó Ferenc	esperes	református
6. Hertelendyfalva	Thomka Károly	esperes	református
7. Horgos	Virág István	apátplébános	római katolikus
8. Kucora	Lányi Alfréd	lelkész	evangélikus
9. Martonos	Werner Mihály	apátplébános	római katolikus
10. Mohol	Varga Lajos	plébános	római katolikus
11. Mozsor	Köves István	plébános	római katolikus
12. Németsesnyé	Brunet Ferenc		római katolikus
13. Óbecse	Petrányi Ferenc	plébános	római katolikus
14. Palánka	Schön Jakab	teológiai hallgató	római katolikus
		pápai káplán, hittan tanár	római katolikus
15. Palánka	Unterreiner Károly		
16. Palánka	Weinert Péter	prépost plébános	római katolikus
17. Palona	Novotny József	plébános	római katolikus
18. Pélmonostor	Klein Tivadar	plébános	római katolikus
	Pélmonostor -		
19. Baranyavár	Friedrich Géza	plébános	
20. Péterréve	Takács Ferenc dr.	pápai kamarás	római katolikus
21. Sajakgyörgye	Böszörményi Mihály	lelkész	görög katolikus
22. Szivác	Plank Ferenc	plébános	római katolikus
23. Tavankút	Berger Antal	plébános	római katolikus
24. Temerin	Kopping Gáspár	plébános	római katolikus
25. Tiszakálmánfalva	Gulyás Károly	plébános	római katolikus
26. Tóba	Varga Endre	plébános	római katolikus
27. Torántalásárhely	Gachal János	püspök	református
28. Tóthfalu	Szabó Dénes	plébános	római katolikus
	Müller-Mészáros		római katolikus
29. Újpalánka	István	plébános	
30. Újvidék	Kovács Kristóf	ferences szerzetes	római katolikus
	Körösztös		római katolikus
31. Újvidék	Krizosztóm	ferences rendház főnök	
32. Újvidék	Weidner ?	kapucinus szerzetes	római katolikus
33. Űrög	Gencel Pál	káplán	római katolikus
34. Zombor	Dr Hettesheimer Imre	gondnok	református
34. Zombor	Koppány Sándor*	tiszteletes	református

* **Koppány Sándor egykori zombori református lelkész NEM lett a délvidéki magyarirtás áldozata!** A repressziót azonban zombori református egyház egyedüli hivatalosa, a helyben maradt gondnok **Dr Hettesheimer Imre** ügyvéd sem kerülte el. Požarevacra, a hírhedt szerbiai börtönbe hurcolta az új hatalom „a nép ellensége”, illetve a „háborús bűnös” kategóriájába sorolva. (Dr Békássy N Albert, MSc, MRSMed, gyermekonkológus emerit. egyet. tanár onformációi szerint)

Egyéni sorsok Temerini példa

Kopping Gáspár plébános Csonoplyára menekül

Tóth József: „Ne sirassatok, okosabbat, jobbat kaptok”

- ◎ Végignézte, mi történik
  - ◎ Mindenkit feloldozott
  - ◎ Szervez: Et introibo ad altare Dei
  - ◎ El kellett Temerinből helyezni (1946)
- ◎ 1947. bezárták: 7 év : „Enyém a dicsőség”
- ◎ Rabtársa Papp Ferenc, az emlékezések szervezője: „áldoztatott, gyóntatott a börtönben”

Vondra Gyula:

„Alkotmányunkban a vallásszabadság biztosítva van, de papjaink jó részét elvitte a razzia, másokat a kibírhatatlan helyzete átvitte a határon, szegény német papjaink pedig már harmadik éve lógorban sínylődnek”

1948-ban őt is bezárják: 3 év Požarevac

1951-ben szabadul

Hálaadó szentmisét mondtak
1941-ben,
a magyar honvédek bevonulásakor
De hiszen mi, délvidéki magyarok
csakugyan felszabadultunk akkor!
Likvidálták őket:

„Annyit szenvedett, mint Jézus Krisztus a keresztfán” (Tari István)

- ◎ **Virág István**, horgosi apátplébános, hitoktató, művelt, képzett, tisztességes aggastyán
- ◎ **Werner Mihály** martonosi apátplébánost, a falu lelke
- ◎ **Szabó Dénes** tóthfalusi plébános

Az első áldozat: Varga András?

- ◎ A bűne: prédikált a bolsevizmus ellen
- ◎ Fazekas János, a későbbi nagykikindai lágerparancsnok:
„Ezt küldi anyád! Ezt meg tülem kapod!”
- ◎ 1992: Varga Mihály nyugdíjas így emlékezett:
”1944 . okt . 4-én megeskettett. „Iparkodjatok, mert ha bejönnek az oroszok, kiirtják a papokat. (.....) ”
- ◎ Okt. 18-án berendelik Varga plébánost, előtte meggyónt Rákosi (Riedl) János nyugdíjas plébánosnál
  - ◎ Megverik, a pincébe lökik. A temető árkába lökik
- ◎ Kimossa a víz. Elődje, Nyári György, az első helyi plébános sírjába
  - ◎ Neve sem volt rajta.

Őrzik emléüket

ÓBECSE

Az újvidéki ferences áldozatok boldoggá avatási folyamata elindult: 2011. november 27.

Körösztös Krizosztóm

Kovács Kristóf

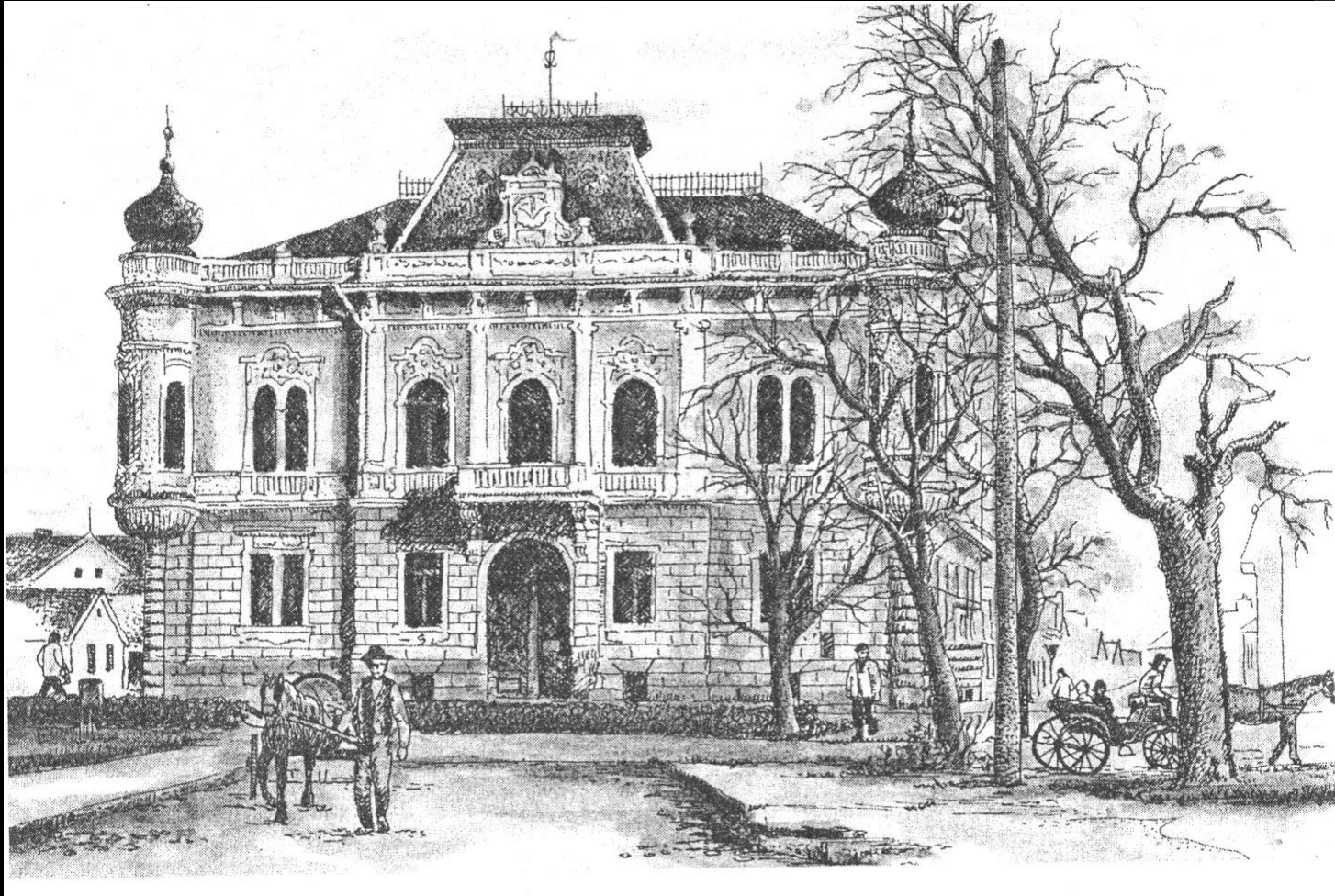

- ◎ Meddig terjed az üldöztetések ideje?
- ◎ Ha a lemészároltakat nem rehabilitálhatjuk:
- ◎ Tart-e még az üldöztetésük?
- ◎ Ki fogja elvégezni az egyházi személyek rehabilitálását?

Kivel kezdjük a rehabilitálást? Plank Ferenc, sziváci plébánossal?

Herceg János: „Egy [1945] februári napon találkoztam a Só utcában Plank Ferenc sziváci plébánossal. A karja felkötve. (...) Szenteleky emlékére ő szokta mondani a misét, és után meg szokott bennünket hívni ebédre. Ott szokott lenni a zsidó Radó Imre, Kristály István szokott ministrálni, ott volt Cziráki Imre – ő szokta énekelni a Boldogasszony anyánkat a misén -, ott volt a kommunista Laták István. (...) Hova hova? A Krónicsba jelentkezni. **Soha többé nem láttuk.”**

A hírhedt zombori „Krónics” palota

Cirkl Rudolf
rajza

**Ki fogja megírni?
Mikor már?**

M A T U S K A M Á R T O N

MEGVERT PÁSZTORUNK

*Adalékok Gachal János torontálvásárhelyi
református püspök életrajzához*

R.K.E.

